

Anna Marta Burve

Tas ir brīnišķīgi – spēlēt!

SARUNA AR ILZI DZĒRVI, GUNTU RASU UN NATĀLIJU ZANDMANI

“Spēlēju, spēlēju, nonāku pie it kā pēdējās lapas un saprotu – tas taču nav tas, kas man jāspēlē! Tās nav beigas!” Ja tiktu aicināti iedvesmot šausmu filmas scenāriju, šādu vai līdzīgu epizodi mūziķi noteikti izvēlētos kā vienu no tām viņu profesionālajā dzīvē. Intervijā to saka koncertmeistare Natālija Zandmane. Ko nozīmē būt koncertmeistaram? 2018. gada jūnijā uz sarunu aicināju trīs pianistes-koncertmeistas un skolotājas – Ilzi Dzērvi, Guntu Rasu un Natāliju Zandmani. Sava mūža laikā viņas sniegušas grandiozu devumu, ne tikai koncertējot un piedaloties konkursos, bet arī dāloties zināšanās un skatuviskā pieredzē ar saviem skolēniem, kas vēlāk nereti kļūst par viņu studentiem un kolēģiem.

Natālijas Zandmanes skolnieks un students altists Pēteris Trasuns stāsta: “Nataša ir bijusi mana koncertmeistare jau vismaz vienpadsmit gadu. Vispirms skolā, pēc tam

akadēmijā. Ar viņu esmu spēlējis visus savus iestājekšāmenus, konkursus, noklausīšanās. Tāpat arī koncertos bieži esam kopā spēlējuši. Apbrīnoju viņas izturību, darba sparū un mūžīgo optimismu. Nereti prātoju, cik kilometru viņa pa akadēmiju nostāigājusi, jo strādā ne tikai pie manas alta profesores Ināras Brinumas, bet arī vairākiem citiem mācībspēkiem. Viņai akadēmijas ikdienā bieži mērojams ceļš no 122. klases uz 410. klasi, pa vidu iegriežoties vēl kur citur.”

Jāzeps Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijā Natālija strādā jau 47 gadus, sadarbojoties tieši ar Stīginstrumentu katedras studentiem un profesoriem. Kopā ar saviem studentiem viņa braukusi uz neskaitāmiem Eiropas konkursiem. Kā koncertmeistare saņēmusi Latvijas Republikas Kultūras ministrijas diplomus un atzinības rakstus.

Guntas Rasas skolnieks, pēcāk students un kolēģis, pianists Normunds Viksne stāsta: “Ar Guntu man sadarbība sākās jau Jāzeps Medīna mūzikas vidusskolā. Tad viņa man bija klavierskolotāja. Konservatorijā pie viņas fakultatīvi apguvu klavierduetu gan bakalaura, gan maģistrantūras laikā. Manuprāt, viņa ir kā erudīts un vieds ārsts ar dziļu muzikālo inteliģenci. Ļoti redzoša, labi spēj atrast problēmas gan izcilos mūziķos, gan mazāk talantīgos. Bez muzikāli filozofiskām vērtībām savu darbu viņa balsta

uz mūzikas pamatvērtībām – frāze, ritms, faktūra. Viņa to izcili spēj sakārtot. Lai arī man tas reizēm likās kaitinoši, vidusskolā ļoti daudz strādājām ar manām rokām, tās tika sakārtotas līdz perfekcijai. Jebkuram mūziķim būtu ļoti veselīgi pie profesores pamācīties kaut vienu gadu, lai viņa sakārtotu pamatproblēmas. Ja pat ir mūziķis, kurš ir ģeniāls un visi par viņu sajūsmā, profesore vienalga norādīs uz lietām, pie kā vērts piestrādāt. Tas, iespējams, cilvēku sapurinās, un pārdomājot viņš atklās sevi ko jaunu.”

Kopš 1991. gada Gunta ir Jāzeps Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijas Kameransambļa un klavierpavadijuma katedras vadītāja. Viņa ir daudz koncertējusi dažādos kameransambļos un kā LU viru kora “Tēvzeme” koncertmeistare. Regulāri gatavojusi studentu kameransambļus starptautiskiem mūzikas augstskolu studentu kameransambļu festivāliem un konkursiem Rīgā, Tallinā, Viļņā, Berlinē, Helsinkos, Stokholmā, Maskavā, Kalugā un citur. Apbalvota ar Latvijas Kultūras ministrijas Goda rakstu, Rīgas Latviešu biedrības Goda rakstu un Sudraba goda zīmi. Aktīvi darbojas Eiropas Kamermūzikas skolotāju asociācijā *ECMTA*. Gunta ar saviem studentiem saņēmusi uzaicinājumu 2019. gada aprīlī piedalīties starptautiskā festivālā Lisabonā, un par to ļoti priecājas.

Par **Ilzi Dzērvī** skolotāja Dace Pūce saka: "Man bija tas gods ar Ilzi iepazīties 1985. gadā, kad uzsāku studijas Jāzepa Vītola Latvijas Valsts konservatorijā pie profesora Māra Villeruša. Ilze Dzērve bija profesora koncertmeistare. Pirmais iespaids: viņas stāja, elegance un šarms. Profesionāli absolūti sagatavojusies un vienmēr labā formā. Uzstājoties man bija fantastiska drošības sajūta, ja blakus uz skatuves bija Ilze. Visspilgtāk atmiņā palikusi gatavošanās diplomeksāmenam, kad kopīgi meklējām tēlus, krāsas. Līdztekus nenovērtējami iedvesmojošām un vērtīgām nodarbībām pie profesora man bija ļoti svarīgi arī satikties divatā ar Ilzi, lai kopīgi izplānotu skaņdarba dramaturģiju. Tas bija sevišķi radošs un aizraujošs periods. Kad 10 gadus pēc studiju beigšanas tiku aicināta strādāt Dārziņskolā un uzzināju, ka mana tuvākā kolēģe un koncertmeistare būs Ilze Dzērve, biju gan nedaudz nobijusies (sajutos atkal kā studente), gan absolūti laimīga, jo sadarbība ar Ilzi solīja visaugstāko kvalitāti. Viņa iedrošināja mani sākt strādāt arī ar lielo klašu čellistiem. Piekritu ar noteikumu, ka viņa man palīdzēs, jo līdz šim biju bērnu skolas skolotāja, nebija pieredzes strādāt ar "lielajiem". Jāteic, ka manas studijas pie Ilzes, profesora Māra Villeruša skolas tālāknesejas, joprojām turpinās. Katru mūsu kopīgo nodarbību ar lielajiem audzēkņiem – vidusskolniekiem – uztveru kā mācību arī sev."

Ilze Dzērve koncertmeistarēšanu JVLMA sāka jau 20 gadu vecumā – pati studējot akadēmijas II kursā. Visvairāk viņa spēlējusi ar čellistiem, bet šo sarakstu papildina arīdžan vokālisti, kori (Imanta Kokara vadītais "Dziedonis"), sitaminstrumentālisti, trompetisti. Koncertmeistares sniegums bieži novērtēts ar atzinības rakstiem un diplomiem. Vairākas reizes viņa saņēmusi Kultūras ministrijas atzinības rakstu par izciliem panākumiem jauno mūziķu sagatavošanā konkursiem. 2001. gadā Ilze Dzērve apbalvota ar Triju zvaigžņu ordeņa I pakāpes (zelta) goda zīmi.

Kā jums šķiet, vai koncertmeistara profesija, kas sadarbojoties visu laiku pieprasa balansu un labas saprašanās meklējumus, jums palīdzējusi atrast labu balansu attiecībās ar citiem?

Ilze Dzērve: Cilvēks ir tāds, kāds viņš ir. Vai nu tu spēj komunicēt ar citiem, vai nē. Protams, ka koncertmeistaram jābūt gatavam uz dažādām savstarpējām attiecībām. Jāmāk sadzīvot gan ar pedagogu, gan studentiem un skolēniem, jo uz skatuves var iet tikai tad, ja ir draugi.

Un ko tad, ja nav draugi? Ir atnācis students ar jaunības maksimālismu un domā, ka visu zina labāk, savukārt jūs redzat, ka tomēr varat kaut ko ieteikt, ka vajadzētu kaut kā citādi.

NZ: Jāpalīdz un jāpārliecina viņš. Bet ne vienmēr tas izdodas.

IDz: Tomēr jāpielāgojas tām studenta domām, jo mēs jau arī neesam visuvarēni, mums nav vienmēr taisnība.

GR: Sarežģīts jautājums. Es tomēr esmu kameransambļa cilvēks. Tad, kad ir tie četri pieci cilvēki, kuriem jāsaprotas, ir grūti. Tad es piedāvāju variantu, klausāmie! Iesaku es vai ansambļa biedri. Lielākā ansambli bijuši gadījumi, kad mēs balsojam, kura interpretācija būs noteicošā. Ansambli tomēr ir jāpakļaujas, nevar tā, ka viens spēlē vienu, bet otrs – ko citu. Reizēm kādam savas domas jāmaina.

Vai jums ir bijis students, kas iet pret jums un nekam nepiekrīt – es darišu tā un man vienai?

(vienbalsīgi, smeļoties) Paldies Dievam, nav tādu gadījumu bijis!

IDz: Galvenais, lai koncertmeistara domas sakrīt ar pedagoga domām.

NZ: Un, ja tev nesakrīt domas ar pedagogu, tomēr jāsaprot, ka tie studenti arī ne vienmēr var izdarīt tā, kā tu vēlies. Tas ļoti atkarīgs no tā, ko pats students spējīgs izdarīt.

Vai varat atsaukt atmiņā skaņdarbu, kas bijis ļoti sarežģīts, neordinārs? Kā tādos gadījumos rīkojaties?

GR: Martā mūsdienīgu mūzikas festivālā "deciBels" duets Alisa Klimanska un Elina Gaile spēlēja Pjēra Bulēza Sonatīni flautai un klavierēm. Iesākumā gāja ļoti grūti, bet ar flautistes Ilonas Meijas palīdzību tika panākts pārliecinošs rezultāts. Tas ir ārpazīgs skaņdarbs! Liels izaicinājums, bet meitenes tomēr paveica brīnišķīgu darbu!

NZ: Pašam jau arī tie skaņdarbi jāmācās. (smejas)

IDz: Mūsu specifika ir tāda, ka vienkārši jāspēlē tas, ko tev noliek priekšā pedagogs vai students. Mēs pašas nevarām izvēlēties.

IDz: (smejas) Reizēm tiešām sanāk tā, ka strādājam ik dienu pa desmit stundām.

NZ: Īpaši sesiju laikā, tad tiešām ir darbs no rīta līdz vakaram. Vakarā mājās domāju – šausmas, kāds nogurums! No rīta pieceļos – kā nekas nebūtu bijis. Atkal jāiet un jādara.

Nemot vērā, kādas izcilības esat savā jomā, cik daudz sasniegušas, vai nešķiet netaisni, ka laurus par kopīgo darbu plūc solisti? Piekļāpības pēc aplaudē arī jums, tomēr...

IDz: Aplaudē abiem. Mēs kopā uzstājamies, esam ansambļis. Jo labāks students, jo mēs pašas labāk spēlējam.

GR: Prieks arī par studentiem konkursos un koncertos. Tā ir liela nervozēšana, tad es parasti cenšos netuvoties, lai savu uztraukumu nenodotu tālāk. Bet kad darbs padarīts, gandarījums ir ļoti liels. Arī, ja nakts vidū saņemtu izziņu: "Mums ir pirmā vai otrā, vai trešā vieta!"

Par gulēšanu tad nemaz nedomājat?

Gunta Rasa: Nē!

Koncertmeistara dzīve jums bija, vēl pirms Latvija atguva neatkarību. Vai no šodienas skatpunkta varat pastāstīt par darba noteikumiem, kādi bija jāievēro padomju laikā, – gan formālie, gan neformālie?

IDz: Domāju, ka tādu nav. Mēs spēlējām mūziku. Elementāras ētikas normas nākušas jau no seniem laikiem. Padomju laikā par Ļeņinu un komunistisko partiju tik daudz skaņdarbus spēlēja... tas vispār bija neapraķstāmi! Margērim Zariņam bija "Dziesma par partiju". Ārzemēs tas bija obligātais repertuārs.

GR: Mēs ar Ilzi esam daudz tādu dziesmu spēlējušas ar korjiem.

IDz: Toreiz spēlējām arī Šostakoviču, bet daudz kas viņa mūzikā likās citāds. Varbūt

JĀMĀK SADZĪVOT GAN AR PEDAGOGU, GAN STUDENTIEM UN SKOLĒNIEM, JO UZ SKATUVES VAR IET TIKAI TAD, JA IR DRAUGI

NZ: Šodien it sevišķi: neskaitāmas partitūras pieejamas viena klikšķa attālumā. Tās var tik viegli pasūtīt. Students, protams, meklē kaut ko neredzētu. Tāpēc mūsu repertuārā parādās arvien jauni skaņdarbi.

Kāds ir pats pirmais mēģinājums, kad students atnāk ar ļoti modernu darbu? Vai tas ir citādi, nekā gadījumos, kad viņš atnāk ar Mocarta sonāti?

IDz: Nedrīkst iet uz mēģinājumu, ja pats nemāki skaņdarbu. Mums tiešām jāmačās daudz jauna. Un tad pamazām liekam kopā.

NZ: Pirmajā reizē labāk studentu satikt bez pedagoga!

Jums taču nepietiek ar divdesmit četrām stundām! No rīta līdz vakaram mēģinājumi, pašam jāspēlē un kaut kad vēl arī jāguļ.

līdz galam nesapratām, varbūt nedrīkstējām saprast. Šostakoviča mūzika, kurā ielikts tik daudz patiesības par padomju laiku... mēs to tagad skatām ar pavisam citu redzējumu. Arī tas, ko tagad cenšos izstāstīt saviem skolēniem, studentiem par Šostakoviča Čella sonāti – tas ir pavisam citādi, nekā pirms piecdesmit gadiem.

GR: Studējot Maskavā, no sava profesora Georgija Fedorenko uzzināju, ka Šostakoviča Otrā klaviertrio pamatā ir komponista dziļa personīga traģēdija – drauga Igora Sollertinska pēkšņā nāve, pie kuras viņš juties līdzvainīgs. Tad šis trio man pavērs pilnīgi citādi. Kad Vācijā un Dānijā biju meistarklasēs, stāstīju to stāstu, visi ar šausmām skatījās.

Kā bija ar festivālu kultūru padomju laikos? Kādas ir nozīmīgākās pārmaiņas?

GR: Ļoti daudz atmiņu. Pateicoties mūsu mīļajam profesoram Jānim Ķepītim, jau no 1966. gada mūsu kameransambļi piedalījās Baltijas valstu kameransambļu konkursos (tolaik triju padomju republiku – Latvijas, Lietuvas Igaunijas – *aut. piez.*). Vēlāk pārgāja uz festivāla formu, lai mēs neplēstos, kā tas parasti konkursos notiek. Braukājām par maršrutu Rīga–Viļņa–Tallina. Padomju laikos varējām regulāri veidot koncertprogrammu ar piecpadsmit divdesmit studentiem. Braucām ar autobusiem, vilcieniem, tā bija vesela studentu grupa! Visi dzīvojam kopmītnēs, un tur jau atkal bija sava atmosfēra.

Atceros, liels pārsteigums bija, kad reiz festivālā piedalījās Helsinku Mūzikas akadēmijas studentes un uz skatuves iznāca garās vakarkleitās. Viņas ar savu šarmu – jau ar to vien – paņēma visus, un tad tā spēlēšana palika otrajā plānā. Kopš tā laika vairāk sākām pievērst uzmanību ansambļa vizuālajam tēlam. Atceros, man bija tādi gari brunči uz gumijas – der jebkuram izmēram. Meitenes gāja nost no skatuves, deva tos brunčus vilkt nākamajai, un tā uz rinķi.

Mūsdienās ir citādi, vai ne?

GR: Tikko mūsu valsts kļuva suverēna, starptautiskā festivāla noteikumos tika ierakstīts, ka ceļa izdevumus sedz katra dalībvalsts, bet uzturēšanās izdevumus sedz tā valsts, kurā festivālsnotiek. Tāpēc dalībnieku skaits saruka līdz pieciem studentiem no katras valsts. Padomju laikā festivālos piedalījās trīs republikas, tagad – no sešām līdz divpadsmit valstīm.

Atceros, kad sākās pirmie lielie ārzemju braucieni, un tur es lielu paldies varu teikt toreizējam rektoram Imantam Kokaram, kurš izveda uz ārzemēm ne tikai kormūziku, bet arī kameramūziku, tad ansambļi tika veidoti tā, ka labākos studentus no

NZ: Mūslaikos var braukt uz visām pusēm. Agrāk tā nebija. Agrāk mēs ar studentiem vairāk kontaktējāmies, jo nevarēja braukāt apkārt, bija vairāk laika, ko veltīt cits citam.

Studenti noteikti arī tagad nāk pie jums un saka – mums ļoti vajag koncertmeistaru, vai brauksit ar mums?

IDz: Davidova čellistu konkursā ļoti daudz esmu spēlējis ar ārzemju solistiem. Ārkārtīgi interesanti, bet ļoti grūti. Programmu zinām, bet mēģinājums ir tikai viens, un tad jau jāiet uz skatuves. Šogad man ar desmit atbraucējiem bija jāspēlē. Kad izskatām to dalībnieku sarakstu, nekad jau nevar zināt, kā kurš spēlēs. Ja nu vienīgi iekš *Youtube* pirms tam paskatīties.

Bet tas taču ārkārtīgi izaicinoši – viens mēģinājums un – hop! – uz skatuves.

IDz: Bez pieredzes un Dieva dotas dāvanas laikam to nevar darīt. Piemēram, lielajai grupai ir jāspēlē Bokerīni sonāte – to spēlē pieci cilvēki. Katram no viņiem ir savs kni-fiņš, to jāmak sadzirdēt un reaģēt uz to.

Šogad bija viens puisītis no Bulgārijas, piecpadsmit gadu vecs. Viņš jau otro reizi šajā konkursā piedalās. Izrādās, ka pirmo reizi es viņam spēlēju pirms četriem gadiem. Pati to neatcerējos, jo toreiz viņš bija mazs puisītis Cerību grupā. Tagad jau izaudzis liels, lokainiem matiņiem. Viņš mani atcerējās, un man bija patiesi brīnišķīgi ar viņu spēlēt.

Lūdzu, pastāstiet no savas pieredzes atgādājumu, ko nevarat un nevarat saviem paziņām beigt stāstīt, un viņi, pat ja dzird to jau desmito reizi, vienmēr smejas.

NZ: Atceros, kā reiz spēlēju kopā ar altisti Ināru Brīnumu. Loģiski, ka pirms spēlēšanas lapas jāsaliek secīgi. Pēdējo lapu nez kāpēc biju noslēpusi aiz nošu grāmatas. Spēlēju, spēlēju, nonāku pie it kā pēdējās lapas un saprotu – tas taču nav tas, kas man jāspēlē, tās nav beigas! Tad nu centos ar labo spēlēt, ar kreiso vērt lapas, lai nekas nesajūk un lai Ināra nepamana. Bet viņa pa-

Dzērvī spēlēt! Es tagad atnāku uz stundu, man nāk smieklis, un es jautāju – Silvīt, kāpēc tad tev nepatīk ar mani spēlēt? Ai – viņš atbild – jūs atnākat un nekad jums nav labi, kā es spēlēju. Vidusskolas pēdējosursos tomēr bija jau ar mieru spēlēt kopā. (*smejas*)

GR: Man ir bijis tā, ka stūdzinieks iziet uz skatuves, tūlīt jau jāspēlē, bet viņš apjēdz, ka lociņu aizkulisēs aizmirsis. Ar koncertmeistariem ir bijis tā, ka topošais koncertmeistars iznāk uz skatuves un brīnās, ka ir viens pats. No uztraukuma aizmirsis pagaidīt solistu!

IDz: Vēl ir bijis tā, ka skaņdarbam trīs daļas, solists nospēlē pirmās divas, paklanās un iet prom. Es saucu – kur tu iesi, vai tad mēs tālāk nespēlēsim, bet man atbild ar – ko tad tālāk? Redz, kā, mums jāmak reaģēt. Lai gan mēs jau arī uztraucamies.

NZ: Vienreiz man pašai tā sanāca. Nospēlēju pirmo daļu un pieceļos, lai ietu prom. Saprotu, ui, man taču vēl jāspēlē! Un sēžos atpakaļ.

IDz: Vispār jau tas mūsu darbs ir ļoti interesants, man jāsaka.

Interesants, jo daudzpusīgs un sarežģīts?

IDz: Sarežģīts, jā, un vislielākais gandarijums ir studenta un skolēna mīlestība. Tas vispār ir vienreizēji. Nedomāju, ka mūsu darbu vienmēr atzīst un novērtē. Nevēlos sūdzēties, bet diezgan daudzas reizes jūtamies apbēdinātas, ka mūs noliek zemāk, kā pedagogi mēs nevaram iegūt konkrētus amatus. Bet to visu noslāpē mīlestība.

Ļoti dīvaini, jo bez jūsu darba, bez jūsu palīdzības students un skolēns nemaz nevar...

IDz: ...tā tas iegājies.

NZ: Un diemžēl ne visi to saprot.

Jūs saspēlējaties ar daudziem, veidojat ansambli. Ansamblis ir saruna. Kā rodas tā apdališana, nolikšana zemāk?

IDz: Tas ir labs jautājums. Jo ansamblis tiešām ir saruna. Ar maziem bērniem sevišķi grūti spēlēt, ar viņiem jūtos vairāk noguruši nekā ar lielajiem, jo nekad nezinu, ko tas mazais bērniņš darīs. Pirms tam tev viņš jānomierina, jāuzmundrina. Jābūt gatavam reaģēt uz jebko.

Koncertmeistars, mamma, psihologs – viss vienā! Ko darīt, ja sadarbojaties, bet kristalizējas pilnīgi atšķirīgi viedokļi par skaņdarba interpretāciju? Pilnīgi tā, ka gribas sist dūri galdā un teikt – nē, tas ir stulbi, kā man piedāvā šo tagad spēlēt!

NZ: Vienalga atrodam kompromisu, bez tā nevar. Vienmēr jāpielāgojas studenta spējam un pedagoga idejām.

GR: Manā praksē gadījies, ka students krietni pārspīlē, un tad jāmak drusku ielikt rāmjos. Ir bijušas reizes, kad students eksāmenā spēlēja un tu saproti, ka tas nav jūsu kopīgi paveiktais darbs ar studentu, bet viņa paša variants. Tad rezultāts attiecīgi parādās atzīmē.

Mēs sākām runāt par atšķirībām, kādas mūzikas pasaulē ienes politiskais klimats, kā mūzikas pasaule mainījās, kad krita

MĒS DARĀM ĀRKĀRTĪGI SKAISTU DARBU, JO MŪZIKĀ IR TIK DAUDZ SAJŪTU, EMOCIJU

dažādām specialitātēm iedeva mums, lai uztaisāmno viņiemkameransambli. Tas bija jādabū gatavstrijos četros mēnešos. Tagad mums ir izveles iespējas. Pirms starptautiskā festivāla katru gadu tiek rikota atlase, kurā piedalās kameransambļi, kuri ir kopā sastrādājušies, saspēlējušies un pierādījuši, ka varēs godam pārstāvēt mūsu akadēmiju šajā prestižajā pasākumā.

Vai šodienas etiķetē uz skatuves, attiecībās ar mūziķiem ir kas tāds, par ko var teikt, ka tas ir sliktāk nekā padomju laikā?

manija. (*smejas*) Beigās jau viss izdevās, bet pēc uzstāšanās man rokas un kājas trīcēja.

Labi, ka pēc uzstāšanās, nevis tās laikā!

IDz: Man ir ļoti interesanti tieši ar mazajiem spēlēt. Viens trešās klases puisēlis tādu veiklu skaņdarbu spēlēja. Viņš man saka – skolotāj, mums vajag spēlēt temperamentiskāk! Kaut kur gudru vārdu bija dzirdējis.

Vēl smieklīgs atgādājums bija ar čellistu Silvestru Juri Kalniņu, kurš tagad Londonā studē. Mācoties kādā ceturtajā klasē, viņš esot teicis, ka viņam nepatīkot ar skolotāju

DZIESMUSVĒTKOS BIJA TĀ!

Gunta un Ilze ir daudz ir spēlējušas Dziesmu svētkos un vīru koru koncertos. Viņas vēl joprojām atceras papildīto LU Lielo aulu. Ilze spēlēja korim "Dziedonis", Gunta – konkurentkorim "Tēvzeme".

Gunta stāsta, ka tajos laikos koncertos dziesmas mēdza atkārtot pat trīs reizes, jo publika to pieprasīja. "Tad vēl biju jauna un nepieredzējusi. Atceros, kā [Haralds] Mednis interpretēja katru dziesmu, un katrs atkārtojums bija citāds. Trīsreiz atkārtot dziesmu, tas taču ir tik daudz! Koncerti līdz ar to bija ļoti gari.

Liela nozīme bija Dziesmusvētku gaisotnei ar dalībnieku svētku gājienu. Neaizmirstams laiks. Es ļoti atbalstu Dziesmu svētku tradīciju, tikai man nepatīk kņada, kas ir visapkārt, un dažas nenokārtotas lietas – mikrofonu problēmas un tamlīdzīgi. Tas mazliet traucē, teikšu, kā ir.

Spēlēt ar kori ir savdabīgāk, nekā spēlējot instrumentālā ansambli. Ja tu spēlēsi pēc diriģenta rokas, vienmēr būsi par vēlu, tāpēc jābūt pareizai izjūtai. Atceros, kā reiz man bija jāspēlē Jura Karlsona dziesma. Pēc tam, Dziesmusvētkos, pašam Karlsonam tā bija jāspēlē. Viņš man teica – esmu pikts uz to komponistu, kas uzrakstījis tik sarežģītu pavadijumu! Juris piktojās pats uz sevi."

dzelzs priekšgars. Vai esat domājušas par to, kā atšķiras mūsdienu un padomju laika students? Kā atšķiras vērtības, mērķi, intereses?

IDz: Citas iespējas, cits laikmets tagad. Agrāk vienīgā vieta, kur varēji iestāties [prestīžā mūzikas augstskolā], bija Maskava vai Ļeņingrada. Arī konkursi notika Maskavā. Lai aizbrauktu uz konkursu Čehoslovākijā, pirms tam nācās braukt uz atlasī Maskavā. Un tad bija tiešām jāspēlē divas galvastiesas augstāk, lai no Maskavas varētu tikt tālāk. Ar vienu čellistu reiz bija interesanti. Spēlējām Maskavas atlasī un pirmo tūri bijām kārtīgi izpucējuši, brīnišķīgi nospēlējām. Domājām, mēs tur parādīsimies, nospēlēsim, un tad jau redzēs! Tikām uz otro tūri, bet otrā reizē diemžēl nebija tik sakārtota, jo nebijām tai gatavi. Tas nav pareizi. Jābūt vienmēr gatavam visām konkursa tūrēm.

NZ: Atceros, kad bija atlase uz starptautisku altistu konkursu 1979. gadā Budapeštā, Ināra Brīnuma tika tālāk. Bet maskavieši mani nevēlējās laist! Viņi teica, ka ar Ināru brauks viņu koncertmeistari. Profesors [Bernhards] Tiltiņš viņiem pateica – ja nebraukšu es, tad nebrauks arī Ināra.

Vai studentu mērķi un apņēmība toreiz bija lielāka? Iespējas bija daudz mazākas

nekā tagad, taču, lai kaut ko sasniegtu, nācās strādāt daudz smagāk.

GR: Piekritu, tomēr studenti mēdza arī salūzt. Salūza, jo viņus nelaida nekur ārā. Tajā laikā studenti arī mazāk strādāja, viņiem bija vairāk laika mācīties, mēģināt. Tagad mēs esam ļoti pakļauti studentu grafikiem. Pat diplomeksāmenus ar grūtībām varam salikt. Ir otra galējība – visi strādā. Tas, protams, jādara, bet mācības, studijas nedrīkst palikt novārtā.

Vai jums ir bijušas cita veida ambīcijas mūzikā? Piemēram, kļūt par operas solisti.

Ilze Dzērve un Natālija Zandmane (reizē)
Nē. Neiespējami.

GR: Konservatorijas otrajā kursā sāku strādāt par koncertmeistari pie kordiriģentiem. Tas bija kaifs! Pirmo gadu biju vienkārši sajūsmā. Otro gadu mana sajūsma noplaka, tad, pēc Ellas Strazdiņas uzaicinājuma, sāku strādāt Jāzepa Mediņa mūzikas vidusskolā par pedagoģi speciālo klavieru nodaļā. Un tad mums bija sadale rektora Jāņa Ozoliņa kabinetā. Man bija pieprasījumi no toreizējās konservatorijas un Mediņskolas. Nu man saka tā – jūs taču paliksiet konservatorijā, vai ne? Teicu – nē, eju strādāt uz mūzikas vidusskolu! Tajā reizē izdarīju pareizo izvēli. Ja piekristu palikt strādāt par koncertmeistari konservatorijā, nebūtu trīspadsmit gadu nostrādājusi ar jaunajiem pianistiem.

1978. gadā pēc profesoru Jāņa Ķepiņa un Maijas Saivas ieteikuma mani pieņēma darbā Mūzikas akadēmijā kā pedagoģi kameransambļu katedrā, ar nosacījumu, ka jāturpina studijas asistentūrā. Tā piepildījās vēl viens mans sapnis! 1983. gadā neklātienē pabeidzu Gņesinu Mūzikas pedagoģijas institūta asistentūru kameransambļa specialitātē Maskavā. Kameransamblis un pedagoģija ir mana sūtība.

Vai jūsu profesijā ir sīva konkurence?

GR: Jā. Labā nozīmē. Ir daudz jaunu, labu pedagogu, un es domāju – ļoti labi, ka ir tā konkurence.

IDz: Nu protams! Bez konkurences jau nevar. Tā ir bijis un būs.

NZ: Piekritu kolēģēm – ir, bet labā nozīmē.

IDz: Tāpat ar skolēniem. Atnāk viens no lauku skolas, kur bijis labākais, uz Dārziņskolu, kur pieci labākie priekšā. Ir ļoti jāmaks viņam palīdzēt adaptēties, lai tas viss nekļūtu par traģēdiju.

Muzikoloģe Lolita Fūrmane Kameransambļu katedras 50 gadu jubilejas grāmatā raksta šādi: "Ansambļa spēle ir jāiemil, bet tas nozīmē pilnīgi pakļauties mākslas darbam, aplāpēt savu kaismīgo ego un nesavtīgi atdot gan prātu, gan fiziskus spēkus mākslas jomai, kas, komponista un mūzikas kritiķa Jāņa Zāliša vārdiem runājot, skar "pašus tirākos mūzikas avotus!"

Jūs tik daudz nodarbojaties ar mūziku un mūziķiem, viņu mērķiem... Vai tā nevar sajukt prātā?

IDz: Man tomēr liekas, ka mums viss kārtībā. (smejas)

NZ: Varbūt no malas tā neliekas.

GR: Man ar Brāmsa trio reiz bija tā, ka visu dienu nostrādāju ar ansambļa biedriem, tad aizgāju mājās un domās spēlēju to skaņdarbu visu nakti. To nakti tu visu laiku esi Brāmsa mūzikā, bet pēc tam jau ir citi komponisti, ar kuriem aizrauties. Ar studentiem gadījies, ka jāpasaka – pietiek, jāsamazina slodze. Un dažiem jāņem studiju pārtraukums, jo garīgā izturība nav bijusi tik augsta.

IDz: Mēs darām ārkārtīgi skaistu darbu, jo mūzikā ir tik daudz sajūtu, emociju. Mēs varam iepriecināt vai aizkustināt citus un tajā pašā reizē arī pašas gūt no tā visa aizkustinājuma. Tā ir brīnišķīga lieta – spēlēt! 🎵